

Robert Lucas forklarede paradokset i, at politik, som én gang har virket, pludselig ikke virker anden gang

Børsen den 2 juni 2023

Midt i maj døde den amerikanske nationaløkonom Robert Lucas. Han blev aldrig særligt kendt uden for økonomkredse, men mange af os ser ham som den mest indflydelsesrige økonom i de sidste 25 år af det 20. århundrede.

Lucas var en af vigtigste økonomer, der bragte realistiske forventninger ind som et element i forståelsen af økonomisk politik. Han kunne derfor forklare det paradoksale i, at politik, som én gang har virket, pludselig ikke virker anden gang, man prøver den.

Lucas var en af de første økonomer, der arbejdede med såkaldt 'rationelle forventninger' – dvs. idéen om, at fagforeninger, arbejdsgivere og borgere kan gennemskue, hvordan økonomien virker. Tidligere havde økonomer i traditionen fra Keynes argumenteret for, at man ved f.eks. at øge det offentlige forbrug eller sænke skatterne ret enkelt kan skabe mere økonomisk aktivitet og få flere i arbejde.

Lucas og flere af hans kollegers arbejde pegede på, at hvis man i samfundet forventer, at regeringen fører denne type finanspolitik, vil dens effekter bliver bygget ind i f.eks. lønkrav i overenskomstforhandlinger.

I stedet for at man derefter får flere ansatte, når folk eller det offentlige bruger flere penge, bliver finanspolitikken således direkte til inflation i stedet for øget aktivitet.

Med andre ord førte Lucas arbejde til indsigten, at konjunkturpolitik ofte kun virker, hvis den er en overraskelse – altså hvis den netop ikke er forventet og dermed ikke er bygget ind i overenskomster, virksomheders ansættelsesbeslutninger og forbrugeres adfærd. Regeringer, der regner med at samme politik virker én gang til, får sig derfor ofte en overraskelse, når den ikke virker, fordi politikken anden gang ikke er en overraskelse.

På et bredere plan er indsigten nu kendt som 'Lucas-kritikken', der siger, at man ikke kan forudsige effekten af økonomisk politik ved at se på, hvad samme type politik har haft af effekter tidligere. Uden at tage hensyn til adfærdsvirkninger af de påtænkte tiltag kan man ikke vurdere, hvilke økonomisk politik vil have. Og adfærdsvirkningerne påvirkes af, hvad folk forventer der vil ske.

Robert Lucas bidrog til flere grene af nationaløkonomi, men kritikken, der bærer hans navn, er et af de bidrag, der har haft mest praktisk betydning. Den indebærer ikke blot, at politik ikke virker, men også at inflationsbekæmpelse og offentlige nedskæringer ikke behøver at have store, negative konsekvenser, så længe de er forventede og troværdige.

Politikere, der ringeagter borgernes evner, får ofte den overraskelse, at deres politik ikke virker. Det er i stedet en langt bedre antagelse, at civilsamfundet og markedets aktører er mindst lige så smarte som dem, der laver økonomisk politik. Som Robert Lucas kritik understreger, kommer politikere, der overser, hvor kompetente andre er, ofte til at føre helt forgæves politik.

Christian Bjørnskov